

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AİDS HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

Scher ERGÜNEY x
Sevgi ÖZBEKx

ÖZET:

Atatürk Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin AİDS konusundaki görüşlerini saptamak amacıyla yapılan bu çalışma sonucunda, öğrencilerin %50 den fazlasının AİDS konusunda genel bilgilere sahip olduğu, ancak AİDS'in bulaşma ve korunma yollarına ilişkin bilgilerinin yetersiz olduğu saptanmış, sonuçlar doğrultusunda uygun öneriler getirilmiştir.

GİRİŞ

İlk olgunun bildirildiği 1981 yılından beri giderek tüm dünyaya yayılmakta olan AİDS (Kazanılmış Bağışıklık Yetersizliği Sendromu), ölümcül olması ve bulaşıcılığı nedeniyle tıp ve tıp dışı toplumun ilgisini çeken viral bir hastalıktır (2,13).

AİDS olgularında 1981'den beri hızlı bir artış vardır. Haziran 1981 ile Kasım 1985 arasındaki 54 aylık dönemde 15.000 olgu bildirilmiştir. Oysa Kasım 1987-Mayıs 1988 arasındaki sadece 6 aylık dönemde bildirilenlerin sayısı 15.000 dir (13).

Dünya sağlık örgütü (WHO), 1993 yılının ortalarında dünyada 14 milyon HIV (Human ImmunoDeficiency Virus=İnsan Yetmezlik Virüsü) enfeksiyonlu kişi olduğunu, bunların bir milyonunun çocuk olduğunu, AİDS'li hasta sayısının ise 2,5 milyon olduğunu tahmin etmektedir. 2000 yılında 40-110 milyon kişinin HIV enfeksiyonlu olacağı, 8 milyondan fazla insanın AİDS'ten öleceği bildirilmektedir (4).

Türkiye'de de AİDS'in yayıldığı bir gerçektir. Başta büyük şehirler ve sahil şehirleri olmak üzere güvensiz cinsel ilişki nedeni ile bulaşmanın çok fazla olduğu söylenebilir. Sağlık Bakanlığının 1993 Eylül sonu verilerine göre toplam hasta sayısı 110'a ulaşmış ve hastalarında 46'sı ölmüştür. Ancak bu sayının gerçek sayıdan az olduğu düşünülmektedir (4).

x: Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu İç Hastalıkları Hemşireliği

Bugün için spesifik bir tedavisi ve aşısı henüz bulunmayan bu hastalığa karşı en önemli silah korunmadır (2,4,9). Ülkemizde henüz korkulacak boyutlarda olmasa da gelecek yıllar için AIDS'in önemli bir salık sorunu olacağı belirtilmektedir (13). WHO, AIDS'in az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yayılma riskinin daha yüksek olduğuna dikkat çekerek Türkiye'ye AIDS açısından en riskli ülkeler arasında göstermiştir (4,17).

AIDS'li hastaların %20 gibi önemli bir kısmını gençler oluşturmaktadır (3). Bu nedenle şu anda önemli sayıda AIDS'li hasta olmasada gelecek yıllardaki tehlikeye düşünülerek, üniversitedeki gençlerin AIDS ve AIDS'ten korunma yolları konusundaki görüşlerini tesbit etmek amacıyla bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

MATERYAL VE METOT

araştırmanın evreni 1993-1994 öğretim yılında, Atatürk Üniversitesi'nde sağlık ilgili fakülte ve yüksekokullar dışındaki fakülte ve yüksekokulların son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu fakülte ve yüksekokullardan basit tesadüfi rastgele örnekleme yöntemi ile tesbit edilen Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi ve İlahiyat Fakültesi örneklemleri oluşturmuştur. Araştırmaya 320 öğrenci alınması planlanmış, ancak soru kağıdının uygulandığı gün gelmeyen öğrenciler olduğundan çalışma 196 kişi ile gerçekleştirilmiştir.

Soru kağıdı benzer çalışmalardan ve AIDS'le ilgili literatürlerden yararlanılarak araştırmacılar tarafından hazırlanmış, elde edilen veriler sayı ve yüzde dağılımı ile değerlendirilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin %14.3 (28)'ü kız, %85.7 (168) si erkekti. % 13 (26)'ü Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü'nde, % 37.7 (74) si İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde, % 48.9 (96)'u İlahiyat Fakültesi'nde okumaktaydı. Öğrencilerin yaş ortalamaları 27.75 (20-30) idi. % 85.2 (167) si bekârdı.

Tablo 1'de öğrencilerin AIDS'e ilişkin sorulara verdikleri cevaplar görülmektedir. Tablodaki görüldüğü gibi "AIDS kan ve kan ürünleri ile bulaşır" ifadesine doğru yanıt veren öğrencilerin oranı % 95.9 dur. Bu sonuç benzer çalışmalarla uygunluk göstermektedir (7,14). AIDS'in bulaşma yollarından birisi kan ve kan ürünleri olduğundan (8,10,13,15,16), öğrencilerin bu soruya doğru yanıt vermeleri AIDS bulaşımının önlenmesi yönünden sevindirici bir sonuçtur.

"Cinsel ilişki sırasında prezervatif kullanmak bulaşmayı önler" ifadesine doğru yanıt verenler % 55.6 oranındadır. Özhan ve Emiroğlu'nun yaptıkları araştırmada da benzer sonuç bulunmuştur (14).

Tablo 1. Öğrencilerin AIDS'e İlişkin Sorulara Verdikleri Yanıtlar

Sorular	Öğrencilerin Yanıtları (Sayı(%))		
	Doğru Bilenler	Yanlış Bilenler	Yanıtızsız
AIDS'in etkeni	52 (26.3)	51 (26.0)	93 (47.5)
AIDS'in tanısındaki testin adı	115 (58.7)	15 (7.6)	66 (33.7)
AIDS enfeksiyonunun başlama süresi	24 (12.2)	57 (29.1)	115 (58.7)
AIDS her türlü cinsel ilişki ile bulaşır	112 (57.1)	64 (32.7)	20 (10.2)
AIDS enfekte kan ve kan ürünleri ile bulaşır	188 (95.9)	5 (2.6)	3 (1.5)
AIDS solunum yolu ile bulaşır	159 (81.1)	13 (6.6)	24 (12.3)
Cinsel ilişkide prezervatif kullanmak bulaşmayı önler	109 (55.6)	46 (23.5)	41 (20.9)
AIDS'li anne emzirme ile hastalığı çocuğa bulaşır	100 (51.1)	51 (26.1)	45 (22.8)
AIDS'li kadın gebe kalırsa bebeği AIDS'li olabilir	149 (76.0)	13 (6.6)	34 (17.4)
AIDS sıradan ilişkilere (oturma-kalkma, tokalaşma, aynı içe, giime, birlikte yemek yeme vs.) bulaşır	167 (85.2)	15 (7.7)	14 (7.1)
AIDS'li kişinin kullandığı telefon, giysi, çatal tabak vs. kullanılabilir	88 (44.9)	42 (41.8)	26 (13.3)
AIDS homoseksüellere daha kolay bulaşır	153 (78.1)	18 (9.2)	25 (12.7)
Damardan uyuşturucu ilaç kullananlar AIDS'e daha kolay yakalanır	130 (66.3)	32 (16.3)	34 (17.4)
Kan ve kan ürünleri kullananlar AIDS için risk altındadırlar	175 (89.3)	9 (4.6)	12 (6.1)
AIDS'in tedavisi vardır	168 (85.7)	10 (5.1)	18 (9.2)

AİDS etkeni alındıktan sonra enfeksiyonun başlama süresi ile ilgi soruya çok az orandaki öğrenci (% 12.2) doğru yanıt vermiştir. Literatürlerde hastalığın kuluçka döneminin 8 ay ile 5 yıl arasında değiştiği belirtilmektedir (2,3).

Kişinin HIV ile temas ettiğini ya da antikor gelişip gelişmediğini saptama için en fazla kullanılan test Eliza testidir (1,5,9,18). Öğrencilerin % 58.7 si bu testin adını bilmiştir.

AİDS'in sıradan ilişkilere bulaşmadığını bilen öğrencilerin oranı % 85.2 dir. Esen'in 1990'da gerçekleştirdiği bir çalışmada (7), hemşirelerin sadece % 22.8'inin bu soruya doğru yanıt verdiği saptanmıştır. AİDS'in sıradan ilişkilerle veya AİDS'li kişinin kullandığı telefon, giysi, tabak, çatal vs. kullanım ile bulaşmadığı literatürlerde belirtilmektedir (3,8,11,19). Öğrencilerin büyük çoğunluğunun bu gerçeği bilmesi, son yıllarda televizyon, dergi, gazete, radyo gibi kitle iletişim araçlarında, panel, sempozyum, seminer gibi çeşitli eğitim programlarında AİDS'e geniş yer verilmesi ve bunun bilgi düzeyini artırması ile açıklanabilir.

Tablo 1. genel olarak incelendiğinde AİDS'in bulaşma korunma yolları ve risk altındaki kişilerle ilgili soruların öğrencilerin yarıdan fazlası tarafından doğru bilindiği görülmektedir. Bu sonuç çağımızın vebası olarak bilinen AİDS hakkında öğrencilerin kısmen bilgili olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. öğrencilerin AİDS'ten Korunma Konusundaki Görüşleri

Görüşler	Öğrenciler	
	S (x)	(%)
Kan nakli yapılmaması	6	(3.0)
Tanınmayan kişilerle cinsel ilişki kurulmaması	19	(9.6)
Gayrimeşru/homoseksüel ilişkilerin önlenmesi	80	(40.8)
Evlilik öncesi AİDS testi yaptırılması	4	(2.0)
Kan ve kan ürünlerinin test edilmesi	40	(20.4)
Cinsel ilişkide prezervatif kullanılması	29	(14.7)
Evlilik (tek veya çokeşli)/tek eşliliğin özendirilmesi	59	(30.1)
AİDS taraması yapılması	6	(3.0)
Hastanede kullanılan aletlerin steril olması	12	(6.1)
Uyuşturucu kullanımının engellenmesi	10	(5.1)
İslami kuralların öngördüğü şekilde yaşanması	36	(18.3)
AİDS'li kişilerle cinsel ilişkiden kaçınılması	3	(1.5)
Okullarda cinsel eğitim verilmesi	1	(0.5)
AİDS'lilerin karantinaya alınması	1	(0.5)
AİDS konusunda eğitim verilmesi	22	(11.2)
Yanıtsız	13	(6.6)

(x): Öğrencilerin birden fazla görüş bildirdiklerinden 196 dan fazladır.

Tablo 2'de öğrencilerin AIDS'ten korunma konusundaki görüşleri görülmektedir. Öğrencilerin kan nakli yapılmaması AIDS'ten korunmak için %40.8'i gayri-meşru/homoseksüel ilişkilerin önlenmesi, % 30.1'i evlilik veya tek eşliliğin özendirilmesi ve % 20.4'ü kan ve kan ürünlerinin test edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Özhan ve Emiroğlu da yaptıkları çalışmada öğrencilerin %49.7 sinin AIDS'i eşcinseller için bir tehlike olarak gördüklerini saptamışlardır. (14). AIDS'in bulaşma yollarından bir diğerinin eşcinsel ilişki olduğu literatürlerde belirtilmektedir (3,6,8,12,15,16).

AIDS'ten korunmak için cinsel ilişkide prezervatif kullanılması gerektiğini belirten öğrencilerin oranı sadece % 14.7 dir. Benzer bir çalışmada bu oran %61.6 olarak bulunmuştur (14). AIDS'in cinsel yolla bulaşmasını önlemek için prezervatif kullanılması gerektiği belirtilmektedir (8,9,10,15).

Prezervatifler AIDS'in önlenmesi açısından yüzde yüz etkili değilse de, gereken şekilde kullandıkları takdirde kişinin AIDS virüsü ile karşı karşıya kalma ihtimalini çok büyük ölçüde zayıflatmaktadır. Bu sadece lateks prezervatifler için geçerlidir. Çünkü doğal zarlardan yapılan prezervatifler virüsün geçmesine izin verebilir. Prezervatiflerin, içerisinde en az 65 mg g-nonoksinol bulunan bir jelle kullanılmasının daha etkili olduğu belirtilmektedir (10).

Tablo 3. Öğrencilerin AIDS'e İlişkin Bilgi Edinme Durumları

Bilgi Edinme Durumları	Öğrenciler (sayı %)	
Bilgi Edinmemiş Olanlar	91	(46.0)
Bilgi Edinmiş Olanlar	96	(49.0)
Yanıtız	9	(4.6)
Toplam	196	(100.0)

Tablo 3 te görüldüğü gibi, öğrencilere AIDS'e ilişkin daha önce bilgi edinme durumları sorulduğunda %46.4'ü bu konuda daha önce bilgi edinmediklerini belirtmişlerdir. Bilgi edinmiş olanların büyük çoğunluğu (% 97.9) bu bilgilerini dergi, gazete, televizyon, radyo vs. edindiklerini belirtmişlerdir. Sağlık personelinin bilgi edinenlerin oranı % 15.6 dır. Oysa sağlık personelinin tedavi ve bakım dışında eğitici rolleride vardır. Öğrencilerin % 1.0'i (1 kişi) üniversitedeki derslerden, % 2.0'si Kuran-ı Kerim ve Tefsiri/İslami kitaplardan bilgi edindiklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilere AIDS'le ilgili bilgilerini yeterli bulup bulmadıklarını sorulduğunda % 74.5'i bilgilerini yeterli bulmadıklarını belirtmişlerdir. Konu ile ilgili önerileri sorulduğunda % 49.5'i AIDS ile ilgili eğitim yapılmasını önermişlerdir. Yabancı ülke kadınların ülkeye alınmaması (% 7.1), aile hayatının özendirilmesi (% 6.1), islami kurallara uygun yaşanması (% 30) diğer önerilerdir. Öğrencilerin % 32.1'i bu soruya yanıt vermemiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin % 50 sinden fazlasının AIDS konusunda genel bilgilere sahip oldukları saptanmıştır. Ancak AIDS'in bulaşma ve korunma yollarına ilişkin bilgileri yetersiz bulunmuştur. Nitekim AIDS'le ilgili bilgilerini yeterli bulmayan öğrencilerin oranı % 74.5 dir. Yine bu konuda eğitim yapılmasını isteyenlerin oranı % 49.5 dir. Bu sonuçlar doğrultusunda;

- .Gençlere cinsel eğitim verilmesi,
- .Televizyon, yazılı basın, çeşitli eğitim programları (konferans, seminer, ders vs.) ile AIDS'in bulaşma ve korunma yollarının anlatılması,
- .AIDS konusunda başvurulabilecek kaynakların artırılması önerilebilir.

SUMMARY

IDEAS OF UNIVERSITY STUDENTS ABOUT AIDS

To establish the knowledges and ideas of last semestre students about AIDS, a study was performed. In this manner more than 50% students have general information about AIDS but their knowledge is so poor about its contamination and how to preserve from AIDS.

KAYNAKLAR

- 1- Atabey N, Gökoğlu M: AIDS'te tanı yöntemleri ve yorumu. C.Ü Tıp Fakültesi Dergisi, 1991; 3 (1-2): 149-155
- 2- Babacan E: Kazanılmış başışıklık yetersizliği sendromu. Türkiye Klinikleri, 1985; 5(4): 353-356.
- 3- Bayık A: Edinsel immün yetmezlik sendromu (AIDS). Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, 1985; 1(2); 69,77
- 4- Çetin E.T: 1 Aralık 1993'de Türkiye'de HIV/AIDS. AIDS Savaşım Bülteni; 1993; 8: 3-4
- 5- Durmaz R, Gökoğlu M, Gürel M: Edinsel immün yetmezlik sendromu. C.Ü Tıp Fakültesi Dergisi, 1986; 8 (1-2): 215-224
- 6- Ebbesen P, Melbye M, Biggar RJ: Avrupa'da AIDS. British Medical Journal. 1983. 1324-1326.
- 7- Esen A: Hemşirelerin AIDS'e ilişkin bilgi gereksinimlerinin saptanması. II. Ulusal Hemşirelik Kongresi Bildirileri. 1990; 386-400

8- Hearst N, Hulley SB: Preventing the heterosexual spread of AIDS. Gelişim JAMA- 1988; 256 (16): 2428-2432.

9- Horsburg C, Douglas J, Laforce M: Cinsel ilişkiyle bulaşan hastalıkların önlenmesinde hekimlere düşen görevler. Gelişim JAMA, 1988; 1(2): 130,137.

10- Koop CE: AIDS'in önlenmesinde en büyük görev, siz hekimlere düşüyor. Gelişim JAMA, 1988; 1(3): 154.

11- Lifson A: AIDS'in değişik buluşma yolları var mı? Gelişim JAMA, Mayıs 1988; 1(5): 325-328.

12- Öy C: AIDS ve homoseksüalite. Dirim. 1990; 11-12: 328-335.

13- Özgüneş N: AIDS . Sendrom, 1992; Mart: 16-18

14- Özhan N, Emiroğlu N: Üniversite öğrencilerinin AIDS konusundaki bilgi ve tutumları. III. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı, 1992; 698-207.

15- Yürügen B, Pınar R: AIDS ve AIDS'li hastaya yaklaşım. Hemşirelik Bülteni , 1990; 4 (18): 19-27.

16- _____: AIDS. Bröşür. Fako İlaçlar.

17- _____: Türkiye AIDS'te riskli ülkelerden. Hürriyet Gazetesi, 19 Eylül 1993.

18- _____: AIDS testleri ve güvenilirlikleri. Sağlık Gazetesi, 1992; Yıl 2; 3:8

19- _____: AIDS'in bulaşmadığı durumlar. AIDS Savaşım Bülteni, 1993; 8: 8-9